

Independent Evaluation Commission for assessing the integrity of candidates
for the position of member in the self-administration bodies of judges and prosecutors

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția
de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor

Versiune redactată pentru publicare

*Decizia nr. 6 din 9 decembrie 2022 privind candidatura Angelei BOSTAN,
Candidată la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii*

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare „Comisia”) a deliberat în privat la 28 octombrie 2022 și 9 decembrie 2022. Membrii participanți au fost:

1. Herman von HEBEL
2. Victoria HENLEY
3. Tatiana RĂDUCANU
4. Vitalie MIRON
5. Nona TSOTSORIA

Nadejda HRIPTIEVSCHI a fost recuzată în acest caz și nu a participat.

Comisia emite următoarea decizie, care a fost adoptată la acea dată:

I. Procedura

Angela BOSTAN, judecătoare la Curtea de Apel Chișinău („candidata”), s-a aflat pe lista candidaților remisă de Consiliul Superior al Magistraturii în adresa Comisiei la data de 6 aprilie 2022, în vederea evaluării pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii.

Candidata a fost numită în funcția de judecătoare pe un termen de cinci ani la 4 octombrie 2006 pentru a activa la Judecătoria Cahul. Candidata a fost transferată la Judecătoria Hîncești la 23 iulie 2007. Candidata a fost numită în funcția de judecătoare până la atingerea plafonului de vârstă la 25 octombrie 2011. Candidata a fost numită în funcția de vicepreședinte al Judecătoriei Hîncești pe un termen de patru ani la 22 februarie 2013. Candidata a fost numită în funcția de judecătoare la Curtea de Apel Chișinău la 4 februarie 2015.

La 21 iunie 2022, Comisia a trimis candidatei un chestionar privind integritatea etică pentru a fi completat voluntar și returnat Comisiei până la 5 iulie 2022. Candidata a transmis Comisiei chestionarul completat la 5 iulie 2022.

La 8 iulie 2022, Comisia a trimis candidatei o solicitare pentru completarea și depunerea până la 15 iulie 2022 a Declarației de avere și interese personale pentru ultimii 5 ani, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare „Legea nr. 26/2022”). Declarația include, de asemenea, lista persoanelor apropiate din sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public, așa cum prevede același articol. Candidata a prezentat Comisiei declarația completată la 15 iulie 2022.

Comisia a obținut informații din numeroase surse pentru a evalua integritatea financiară și etică a candidatei. Sursele din care s-au obținut informații cu privire la candidații evaluați au inclus, în

general, Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, instituții financiare, instituții publice, surse deschise precum rețelele de socializare și reportajele jurnalistice de investigație și rapoartele membrilor societății civile. Nu toate sursele au furnizat informații referitoare la fiecare candidat și nu toate informațiile furnizate de surse cu privire la candidat au fost pertinente pentru evaluarea Comisiei. A fost verificată minuțios corectitudinea și relevanța tuturor informațiilor primite.

În măsura în care au fost depistate probleme în declarația și chestionarul candidatei și au fost colectate informații, acele probleme au fost incluse în întrebări scrise adresate candidatei și în timpul audierilor în ședință publică.

Comunicarea scrisă cu candidata:

La 1 august 2022, Comisia a trimis candidatei o solicitare de clarificare a informațiilor, care conținea 11 întrebări, inclusiv 27 subîntrebări și 13 solicitări adiționale de documente. Candidata a răspuns la toate întrebările în termenul solicitat la 5 august 2022.

La 14 septembrie 2022, Comisia a trimis a doua rundă de 10 întrebări, inclusiv 26 subîntrebări, și 10 solicitări de documente suplimentare, pentru a elucida unele aspecte care au apărut în cadrul evaluării. Candidata a răspuns la toate întrebările în termenul solicitat la 17 septembrie 2022. Candidata a trimis informații adiționale la 29 septembrie 2022.

La 12 octombrie 2022, Comisia a trimis a treia rundă de 6 întrebări, inclusiv 11 subîntrebări și 3 solicitări de documente suplimentare, pentru a clarifica unele aspecte care au apărut în timpul evaluării. Candidata a răspuns la toate întrebările în termenul solicitat la 15 octombrie. Candidata a trimis informații adiționale la 27 octombrie 2022.

Candidata nu a solicitat acces la materialele de evaluare conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr.26/2022 și, prin urmare, nu a primit materialele.

La 28 octombrie 2022, candidata a participat la audieri în ședința publică a Comisiei.

La 4 noiembrie 2022, Comisia a trimis a patra rundă de 2 întrebări, inclusiv 3 subîntrebări și 2 solicitări de documente suplimentare. Candidata a răspuns la toate întrebările în termenul solicitat la 5 noiembrie 2022.

II. Cadrul normativ privind evaluarea

Evaluarea de către Comisie a integrității candidaților constă în verificarea integrității etice și a integrității financiare a acestora (art. 8 alin. (1) din Legea nr. 26/2022).

Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului *de integritate etică* dacă:

- a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa,

- acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;
- b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;
 - c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.

O serie de versiuni ale codurilor de etică aplicate judecătorilor în perioada de timp cuprinsă de evaluare. Codurile au fost: *Codul de etică profesională al judecătorului*, adoptat la Conferința judecătorilor din 4 februarie 2000, *Codul de etică al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 366/15 la 29 noiembrie 2007, *Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea nr. 8 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 septembrie 2015, modificat prin Hotărârea nr. 12 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 martie 2016, precum și *Comentariul la Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 230/12 din 8 mai 2018. Din 2018, *Ghidul Integrității Judecătorilor*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 318/16 din 3 iulie 2018 este o altă sursă relevantă în scopul evaluării aspectelor de integritate judiciară.

De asemenea, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, adoptate de Grupul Judiciar de întărire a integrității magistraților ca Proiect al Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001 și astfel cum au fost revizuite la Masa Rotundă a Președinților Curților Supreme din 25-26 noiembrie 2002 și aprobate de Consiliul Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite, rezoluția 2006/23 („Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară”) oferă îndrumări relevante.

Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile și regulile care reglementează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, comportamentul incompatibil și imparțialitatea, adoptat la 19 noiembrie 2002 („CCJE (2002) Op. N° 3”) oferă îndrumări suplimentare.

Conform art. 8 alin. (4) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de *integritate financiară* dacă:

- a) averea candidatului a fost declarată în modul stabilit de legislație;
- b) Comisia constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a averii persoanelor apropiate ale candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor prevăzute la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Conform art. 8 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului Comisia verifică:

- a) respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export;
- b) respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;
- c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri;
- d) sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);
- e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care candidatul, persoana specificată la art. 2 alin. (2) sau persoana juridică în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi este parte contractantă;
- f) dacă există sau nu donații în care candidatul sau persoana specificată la art. 2 alin. (2) are statut de donatar sau de donator;
- g) alte aspecte relevante pentru clarificarea originii averii candidatului și pentru justificarea acesteia.

În aprecierea criteriilor aferente integrității etice și integrității financiare și în luarea deciziilor cu privire la acestea, Comisia nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022). Comisia apreciază materialele acumulate cu privire la candidați după intima sa convingere, formată în urma cercetării multiaspectuale, complete și obiective a informației. Niciunul dintre materialele prezentate nu are o forță probantă prestabilită fără aprecierea lui de către Comisie (art. 10 alin. (9) din Legea nr. 26/2022).

Se consideră că un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată. (art.13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022).

După cum se menționează în Raportul Comisiei de la Veneția cu privire la verificarea integrității judecătorilor și procurorilor în Kosovo, „Într-un sistem de verificări prelabile de integritate, decizia de a nu recruta un candidat poate fi justificată în caz de simpla îndoială, pe baza unei evaluări a riscurilor. Cu toate acestea, decizia de a evalua negativ un deținător actual al postului ar trebui să fie legată de un indiciu de încălcare a legii, de exemplu avere inexplicabilă, chiar dacă nu poate fi dovedit dincolo de orice îndoială că această avere provine din surse ilegale.” Totodată, „În alte investigații, cum ar fi verificarea mai largă a integrității, sarcina probei se va realiza pe baza balanței probabilităților.” Comisia de la Veneția, CDL-AD(2022)011-e, Kosovo- Opinia referitoare la documentul de concept privind verificarea integrității judecătorilor și procurorilor și proiectul de amendamente la Constituție, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 131-a sesiune plenară (Veneția, 17-18) iunie 2022), §10,9.

Inversarea sarcinii probei către candidat, odată ce organul de evaluare a identificat probleme de integritate, a fost considerată admisibilă de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, chiar și în verificarea integrității judecătorilor în exercițiu care își pot pierde funcțiile sau pot fi

sanționați în alt mod ca consecință a evaluării. În cauza *Xhoxhaj împotriva Albaniei*, nr. 15227/19, §352, 31 mai 2021, Curtea a afirmat că „nu este per se arbitrar, în sensul aspectului „civil” al articolului 6 § 1 din Convenție, ca sarcina probei să revină reclamantului în procedura de verificare a integrității după ce CIC [Comisia Independentă de Calificare] a pus la dispoziție constatările preliminare rezultate în urma încheierii anchetei și a dat acces la probele din dosarul cauzei.”

Conform art. 5 alin. (1) din Regulamentul de evaluare al Comisiei în temeiul Legii nr. 26/2022, din 2 mai 2022 (în continuare „Regulament de evaluare”), numai dacă un candidat întrunește pe deplin indicatorii, așa cum sunt definiți în art. 8 alin. (2) – (4) din Legea nr. 26/2022, candidatul corespunde criteriului de „integritate etică și financiară”.

III. Evaluarea candidatei

În timpul audierilor, candidata a fost întrebată despre următoarele aspecte financiare și etice.

1. Sursa de mijloace financiare pentru finanțarea apartamentului mamei candidatei din Chișinău și dreptul de abitație declarat de candidată asupra acestui imobil

a. Faptele

La 8 august 2018, mama candidatei [REDACTAT] a procurat un apartament de 74,0 mp, în Chișinău, la prețul de 973.500 MDL. Apartamentul este situat într-un bloc rezidențial din centrul mun. Chișinău și a fost dat în exploatare de compania de construcții Basconslux în anul 2011.

Candidata a furnizat Comisiei contractul de vânzare-cumpărare pentru apartamentul cumpărat pe numele mamei sale. Candidata a furnizat Comisiei și o copie a declarației mamei sale (declarație pe propria răspundere), conform căreia apartamentul din Chișinău a fost procurat de aceasta din patru surse financiare diferite.

Prima sursă financiară, conform declarației mamei, au fost economiile obținute după pensionare, activând în calitate de antreprenor la piața din satul de baștină a acesteia, unde a comercializat diferite bunuri înainte de 2010 - 2013. Cu toate acestea, conform informațiilor primite de la autoritățile fiscale, mama candidatei nu a înregistrat niciun venit impozabil pe teritoriul Republicii Moldova în perioada 2007 – 2021. Candidata însăși nu a putut clarifica cât a câștigat mama ei din această activitate antreprenorială. Nici nu a fost în măsură să ofere informații autentice cu privire la economiile personale ale mamei sale sau suma de bani cu care mama ei a putut să contribuie la procurarea apartamentului. Candidata a mai precizat că mama ei a preferat să păstreze banii în numerar, din cauza neîncrederii în sistemul bancar din Moldova. Candidata a mai indicat că, din cauza stării de sănătate a mamei sale, mama nu a putut solicita documente de la instituțiile competente și că, candidata nu a putut solicita astfel de documente în numele mamei sale, din cauza protecției datelor cu caracter personal.

La audieri în ședință publică, candidata s-a referit la faptul că și mama ei a contribuit la cumpărarea apartamentului prin vânzarea unui apartament din mun. Cahul. După audieri,

candidata a putut oferi mai multe informații despre acest apartament, pe care mama ei îl moștenise de la fratele ei (fratele mamei candidatei) și l-a vândut la 1 august 2007 pentru 108.756 MDL (estimativ 6.500 EUR la momentul vânzării). Candidata a furnizat o copie a contractului de vânzare-cumpărare pentru această tranzacție din anul 2007.

O altă sursă pentru achiziția apartamentului au fost contribuțiile unui membru apropiat al familiei mamei sale, care lucra și locuia în afara țării din 1993. Candidata a furnizat documente referitoare la veniturile acestui membru de familie în țara unde locuia, însă aferent doar perioadelor 1993-2008 și 2018-2020. În 2008, acest membru al familiei s-a pensionat, dar a continuat să lucreze ocazional în diferite locuri în mod neoficial. De asemenea, Comisiei i s-au oferit informații suplimentare cu o zi înainte de audieri, referitoare la pensia pentru limita de vârstă și retragerile din conturile bancare.

Candidata a furnizat o declarație pe propria răspundere din partea acestui membru de familie, în care se indica faptul că acesta a contribuit din economii personale la procurarea apartamentului din mun. Chișinău. Au fost prezentate extrase de cont pentru perioada iunie – septembrie 2016, prin care se confirmau transferurile internaționale efectuate de acest membru al familiei către mama candidatei, în valoare totală de 6.300 EUR. Potrivit declarației pe propria răspundere, membrul familiei a donat personal și o sumă de 3.000 USD mamei candidatei în timpul vacanței sale din Republica Moldova în 2017. În declarația pe propria răspundere se mai preciza că, pe o perioadă de 10 ani, membrul de familie a susținut financiar mama candidatului în sumă de aproximativ 7.000 până la 10.000 USD.

La audieri în ședință publică, candidata a confirmat transferurile bancare internaționale (6.300 EUR susținute de extrasele bancare) și donația în numerar de 3.000 USD când acest membru al familiei se afla în vacanță în Republica Moldova în anul 2017. În acest context, candidata a confirmat că suma totală de bani cu care acest membru al familiei a contribuit la cumpărarea apartamentului din Chișinău a fost de aproximativ 10.000 USD. În cadrul audierilor, candidata a mai indicat că contribuția totală a mamei sale și a acestui membru al familiei la procurarea apartamentului a fost în jur de 20.000 EUR, constând în vânzarea apartamentului din Cahul, activitate antreprenorială și transferurile bănești internaționale primite din afara țării.

O a patra sursă pe care candidata a menționat-o în legătură cu cumpărarea apartamentului din Chișinău pentru mama candidatei a fost contribuția financiară a unei rude apropiate a candidatei care lucrează în străinătate de 17 ani. Candidata a depus două declarații contradictorii ale respectivei rude apropiate cu privire la contribuția acesteia pentru procurarea apartamentului. În prima sa declarație, ruda apropiată a informat Comisia că contribuția sa se ridica la 30.000 EUR, din care 20.000 EUR au fost contractați ca împrumut de la o bancă străină și 10.000 EUR din economiile sale personale. El a indicat că banii au fost trimiși mamei candidatei prin transferuri bănești internaționale și prin șoferi de autobuze care transportă colete. Cu toate acestea, acordul de împrumut cu banca a relevat că împrumutul de 20.000 EUR a fost contractat la 4 aprilie 2019, adică la 8 luni de la cumpărarea apartamentului. Când Comisia i-a cerut candidatei o explicație în acest sens, Comisiei i s-a oferit o a doua declarație a rudei apropiate. Potrivit acestei declarații, aceasta a contribuit cu 30.000 EUR la procurarea apartamentului din economiile sale personale și cu un împrumut contractat în luna aprilie 2019 pentru efectuarea lucrărilor de reparații și pentru procurare de mobilier și echipamente.

La audieri în ședința publică, candidata a repetat a doua declarație a rudei apropiate și a adăugat că această rusă s-a întors personal în Moldova pentru a realiza singur toate lucrările de îmbunătățire la apartament, fiind ajutat de un prieten. Referitor la neconcordanțele din cele două declarații pe propria răspundere ale rudei apropiate, candidata a menționat că probabil a fost o chestiune de exprimare și faptul că declarațiile au fost produse în grabă. Candidata a mai menționat că apartamentul în momentul achiziției era în stare locuibilă, dar necesita unele îmbunătățiri. Lucrările la apartament au început în primăvara - vara anului 2019 și au durat până în toamna aceluși an. Candidata a mai subliniat că nu are alte informații despre suma exactă cheltuită pentru lucrările de îmbunătățire și mobilier, întrucât toate cheltuielile au fost suportate de ruda apropiată.

Conform declarațiilor de avere și interese personale a candidatei depuse pentru anii 2020 și 2021 (în continuare "declarație anuală"), candidata și-a înregistrat viza de reședință într-un apartament situat în Hîncești, care îi aparține cu drept de proprietate. În aceleași declarații, candidata a mai declarat dreptul de abitație asupra altor două imobile: o casă în Hîncești, care aparține în prezent unui membru de familie cu drept de proprietate, și apartamentul din Chișinău, care aparține mamei sale.

În prima versiune a declarației sale anuale pentru anul 2020, depusă la 29 martie 2021, candidata nu a inclus dreptul de abitație asupra apartamentului din Chișinău aparținând mamei sale. Candidata a explicat că nu a indicat dreptul de abitație în prima sa declarație deoarece nu era sigură că are obligația de a face acest lucru în condițiile Legii nr. 133/2016. Candidata a menționat că nu a calculat numărul de zile în care locuise efectiv în acest apartament cu mama ei. Pentru a exclude orice dubii, aceasta a depus o declarație corectată pentru anul 2020, prin care se declara dreptul de abitație asupra acestui apartament. Întrebată dacă a avut drept de abitație asupra acestui apartament pentru perioada 2018 – 2019, candidata a precizat că în acea perioadă nu a locuit în apartamentul mamei sale o perioadă mai mare decât cea indicată în Legea nr. 133/2016. Își vizitase mama doar ocazional pentru a-i oferi sprijinul și îngrijirile necesare. La solicitarea Comisiei de a explica pe ce prevederi din Legea nr. 133/2016 s-a bazat, candidata a explicat că obligația de a declara dreptul de abitație rezultă din art. 4 alin. (1) din Legea nr. 133/2016 și nu a deținut dreptul de abitație asupra acestui apartament în perioada anilor 2018-2019, deoarece în acea perioadă nu și-a vizitat mama decât în perioadele reci ale anului, când mama ei locuia în acest imobil. Candidata a mai precizat că nu deține un drept real de posesie și folosință asupra apartamentului.

La audieri în ședința publică, candidata a precizat că a locuit și a avut reședința în perioada 2020-2021 *de facto* în două imobile diferite: în Chișinău, în apartamentul mamei sale și în Hîncești, în casa unui membru de familie al candidatei. Candidata a subliniat că s-a mutat temporar la Chișinău din cauza problemelor de sănătate ale mamei sale și că era singura îngrijitoare a mamei sale în acea perioadă. Ea a subliniat că acest lucru a fost cu acordul expres și permisiunea rudei apropiate (care a contribuit la procurarea apartamentului mamei candidatei) și a mamei sale. Ea a mai indicat că niciuna dintre persoanele apropiate care au contribuit financiar la cumpărarea apartamentului nu și-a înregistrat viza de reședință temporară sau permanentă în acest apartament după 2018.

b. Cadrul normativ

Pentru a stabili dacă un candidat corespunde criteriului de integritate financiară, Comisia verifică dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, prevăzut la art. 8 alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022.

Adițional, conform art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr. 26/2022, Comisia verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);

Conform art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 evaluarea candidaților include verificarea averii persoanelor apropiate candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Art. 6 alin. (1) din Regulamentul de evaluare precizează că veniturile sau cheltuielile nedeclarate sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridic, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor. Regulamentul prevede, de asemenea, că Anexa la Regulamentul de evaluare definește metoda de calcul a averii nedeclarate (art. 6 alin. (2) a Regulamentului de evaluare).

Conform art. 4 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, subiectului declarării i se impune obligația de a declara „bunurile mobile și imobile, inclusiv cele nefinalizate, deținute în proprietate cu drept de uzufruct, de uz, de abitație, de suprafață de către subiectul declarării, inclusiv în calitate de beneficiar efectiv, de membrii familiei lui și de concubinul/concubina lui ori aflate în posesia acestora în baza unor contracte de mandat, de comision, de administrare fiduciară, a unor contracte translativ de posesie și de folosință.”

“Persoane apropiate”, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, sunt: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectului declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

c. Motivarea

Comisia este obligată să verifice dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale și să verifice sursele de venit și modul de dobândire a bunurilor de către candidat, membrii familiei și persoanele apropiate candidatului.

Potrivit candidatei, la procurarea acestui apartament au contribuit trei persoane: mama candidatei, un membru al familiei care locuiește în afara țării și o rudă apropiată a candidatei. Candidata nu

a reușit să demonstreze sursele de venit ale mamei sale pentru a contribui la cumpărarea apartamentului. Mama ei nu a înregistrat niciun venit impozabil în anii anteriori cumpărării apartamentului, iar explicațiile despre economiile personale și veniturile din activitate antreprenorială din piața satului rămân nefondate.

În ceea ce privește contribuția financiară a unui membru de familie care locuiește în afara țării, candidata a putut furniza documente referitoare la transferurile bancare internaționale în valoare de 6.300 EUR. În plus, o declarație pe propria răspundere a acestui membru al familiei indică faptul că în 2017 a avut loc o donație în numerar de 3.000 USD. De asemenea, declarația pe propria răspundere mai precizează că, pe o perioadă de 10 ani, a fost oferită o sumă totală între 7 – 10.000 USD pentru a sprijini financiar mama candidatei. Cu toate acestea, această declarație nu este însoțită de documente justificative și rămâne neclar dacă un astfel de sprijin a fost acordat în contextul procurării apartamentului.

Comisia este preocupată de cele două declarații pe propria răspundere în mod vădit contradictorii depuse de ruda apropiată a candidatei cu privire la contribuția acestuia la procurarea apartamentului. În prima declarație pe propria răspundere se precizează că ruda apropiată a candidatei a oferit 30.000 EUR pentru cumpărarea apartamentului în baza economiilor personale (10.000 EUR) și unui împrumut de la o bancă (20.000 EUR). Confruntat însă cu faptul că împrumutul a fost contractat la 8 luni de la cumpărarea apartamentului, candidata a depus o a doua declarație pe propria răspundere, conform căreia economiile personale ale rudei apropiate a candidatei au totalizat 30.000 EUR, iar împrumutul a fost destinat pentru lucrările de reparații și procurarea de mobilier și echipamente. Cu toate acestea, nu au fost furnizate documente care să susțină această a doua declarație pe propria răspundere.

Prin urmare, Comisia concluzionează că dubiile serioase adresate candidatei în legătură cu finanțarea achiziției apartamentului în 2018 de către mama acesteia, nu au fost înlăturate de către candidată.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art.13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la conformitatea candidatei cu criteriul de integritate financiară, conform art. 8 alin. (4) lit. b), alin. (5) lit. c), d) și g) din Legea nr. 26/2022 cu privire la achiziția și finanțarea imobilului mamei din Chișinău în 2018, care nu au fost înlăturate de candidată.

2. Încălcarea etică cu privire la participarea la Adunarea Generală a Judecătorilor

a. Faptele

La 20 septembrie 2019, în calitate de președinte al Completului specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, împreună cu alți judecători, candidata a examinat cauza privind obligarea Consiliului Superior al Magistraturii de a convoca Adunarea Generală Extraordinară a Judecătorilor. Prin Hotărârea din 20 septembrie 2019, completul de judecată a decis ca Adunarea Generală a Judecătorilor să fie convocată la 27 septembrie 2019, cu stabilirea ordinii de zi a ședinței. La 27 septembrie 2019, candidata a participat la Adunarea Generală a Judecătorilor care a fost convocată în baza acestei decizii. La deschiderea Adunării, candidata a anunțat public

decizia adoptată la 20 septembrie 2019 și a dat citire Adunării dispozitivul deciziei. În plus, în discursul de deschidere, candidata și-a exprimat poziția personală cu privire la starea de lucruri din justiție și necesitatea schimbării.

Candidata a confirmat Comisiei că, la deschiderea Adunării, a anunțat public decizia adoptată la 20 septembrie 2019 și a dat citire dispozitivului deciziei. Candidata a negat că a avut un „rol” în Adunare și participarea ei la ședință a fost condiționată de faptul că este magistrată și că Adunarea Generală a Judecătorilor este un organ de autoadministrare judecătorească. Candidata a afirmat că participarea la autoadministrarea judecătorească este dreptul ei și că o astfel de autoadministrare echivalează cu capacitatea reală a instanțelor și judecătorilor de a rezolva problemele privind funcționarea sistemului judiciar, în mod autonom și responsabil. Candidata a mai precizat că, în calitate de magistrată, are dreptul de a-și exercita libertatea de exprimare în cadrul Adunării Generale și că și-a exprimat poziția personală, de judecător participant la Adunare și nu de judecător care a emis decizia privind convocarea acestei. Candidata a subliniat că prezența și opiniile exprimate la această Adunare au reprezentat viziunea ei personală asupra situației din justiție în acea perioadă și că a simțit că pentru această opinie a fost criticată și „persecutată” de unii membri ai CSM.

La audieri în ședință publică, candidata a confirmat că a deschis Adunarea Generală din 27 septembrie 2019, nefiind prezent Președintele CSM, și că a dat citire hotărârii Completului specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ. Ea a confirmat că a anunțat că decizia este definitivă și executorie și că a citit rezoluția din 24 septembrie 2019, prin care completul său a dispus adoptarea actului administrativ de executare a deciziei din 20 septembrie 2019. Candidata a confirmat, de asemenea, că a anunțat numărul de persoane prezente și a declarat existența cvorumului și deci existența unei Adunări Extraordinare a Judecătorilor deliberative și valabile. Ea a confirmat, de asemenea, că a propus apoi să se continue cu ordinea de zi și a anunțat că conform Regulamentului, se sugera alegerea Președintelui și Secretarului acestui forum. Ea l-a propus apoi pe Alexandru Gheorghieș la funcția de Președinte al Adunării Generale și a solicitat ca candidatura sa să fie supusă votului, și voturile numărate.

Candidata a mai explicat că a fost rugată de colegii săi să deschidă Adunarea Generală pentru a-i conferi un statut de solemnitate în calitate de Președinte al completului care a pronunțat hotărârea privind actul administrativ și care a făcut posibilă convocarea acestei Adunări. În ceea ce privește exprimarea opiniilor personale, candidata a precizat că consideră că este dreptul său de a-și exprima opiniile, inclusiv critice, în raport cu funcționarea sistemului judiciar.

b. Cadrul normativ

Conform principiului imparțialității din art. 4 alin. (2) al Codului de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015):

Judecătorul își va exercita funcțiile nepărtinitor și fără prejudecăți, nu va manifesta atitudine preconcepută prin exprimare sau prin fapte și nu-și va permite cuvinte, fraze, gesturi sau alte acțiuni care ar putea fi interpretate ca semne de părtinire sau prejudecată.

Conform principiului integrității din art. 5 alin. (12) al Codului de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015):

Activitățile extrajudiciare ale judecătorului nu vor provoca îndoieli cu privire la imparțialitatea, obiectivitatea sau integritatea sa.

Conform principiului integrității din art. 5 alin. (13) al Codului de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015):

Judecătorul nu va folosi simbolurile judecătorului, actele oficiale ale judecătorului în alte scopuri decât cele de serviciu.

Conform principiului profesionalismului din art. 6 alin. (2) al Codului de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015):

Judecătorul trebuie să se abțină de la orice comportament, acțiune sau manifestare, care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judecătoresc.

Principiul 2.2 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002) prevede:

Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât și în afara acesteia, care să mențină și să întărească încrederea publicului, a juriștilor și a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului și a corpului judiciar.

Principiul 3.1 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002) prevede:

Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă.

Principiul 3.2 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002) prevede:

Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. (...)

Principiul 4.6 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002) prevede:

Ca orice alt cetățean, judecătorul are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere și de adunare, dar își va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca și cu imparțialitatea și independența corpului judiciar.

Principiul 4.13 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002) prevede:

Judecătorul poate înființa sau poate adera la asociații ale magistraților sau participa la alte organizații care reprezintă interesele judecătorilor.

Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului *de integritate etică* dacă:

- a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;

- b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;
- c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.

Și în final, conform art. 5 alin. (2) al Regulamentului de evaluare al Comisiei, la evaluarea conformității cu criteriul de integritate, Comisia poate lua în considerare seriozitatea sau gravitatea, contextul adiacent și premeditarea asociată oricărui incident de integritate și, în cazul incidentelor minore, dacă a existat o perioadă de timp suficientă fără incidente ulterioare. La determinarea gravității, Comisia va lua în considerare toate circumstanțele, care să cuprindă, dar fără a se limita la următoarele:

- a) dacă incidentul a fost un eveniment singular;
- b) lipsa unor prejudicii sau producerea de prejudicii nesemnificative în adresa intereselor private sau publice (inclusiv încrederii publice) – cum ar fi o încălcare obișnuită a regulamentului rutier;
- c) sau care nu este perceput de către un observator obiectiv drept atitudine lipsită de respect față de ordinea socială care decurge din nerespectarea regulilor și regulamentelor.

c. Motivarea

În evaluarea conduitei candidatei în cadrul Adunării Generale a Judecătorilor din 27 septembrie 2019, Comisia nu evaluează prezența candidatei la ședință sau exprimarea opiniilor sale personale în calitate de magistrat. Judecătorilor li se permite să participe în organizații care reprezintă interesele judecătorilor (Principiul 4.13 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002)) și au dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere și de adunare, „dar, judecătorul își va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca și cu imparțialitatea și independența corpului judiciar (Principiul 4.6 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002)). Potrivit jurisprudenței consacrate a Curții Europene a Drepturilor Omului, întrebările referitoare la funcționarea sistemului de justiție se încadrează în interesul public, dezbaterile cărora se bucură în general de un grad înalt de protecție în temeiul Convenției Europene. Cu toate acestea, Curtea a recunoscut, de asemenea, că funcționarii publici care activează în sistemul judiciar trebuie să dea dovadă de reținere în exercitarea libertății de exprimare în toate cazurile în care autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar sunt susceptibile de a fi puse în discuție. Diseminarea de informații, chiar și exacte, trebuie efectuată cu moderație și corectitudine. Curtea a subliniat rolul deosebit al sistemului judiciar în societate, care, în calitate de garant al justiției, valoare fundamentală într-un stat de drept, trebuie să se bucure de încrederea publică pentru a-și îndeplini cu succes atribuțiile. Din acest motiv, autoritățile judiciare, în ceea ce privește exercitarea funcției lor de judecare, sunt obligate să exercite o discreție maximă în privința cauzelor în examinare pentru a-și păstra imaginea de judecători imparțiali (cauza *Baka împotriva Ungariei*). [GC], nr. 20261/12, § 164, 23 iunie 2016 cu referiri suplimentare).

Preocupant însă, în ceea ce privește participarea candidatei la Adunarea Generală, a fost rolul pe

care l-a asumat. Ea a deschis, în esență, Adunarea Generală, în locul Președintelui CSM și a dat citire atât deciziei, cât și rezoluției completului său de judecată care a dispus convocarea Adunării Generale. Ea a declarat hotărârea definitivă și executorie. Candidata a mai declarat că este cvorum și, prin urmare, este o Adunare Extraordinară deliberativă și valabilă. Ea a procedat la ordinea de zi și a condus alegerea președintelui și a secretarului forului, propunând ea însăși un judecător pentru funcția de președinte al Adunării Generale a Judecătorilor. În esență, candidata a prezidat și a condus Adunarea pe care ea dispusese să fie convocată.

Rolul de conducere al candidatei la Adunarea Generală a fost impropriu prin faptul că a contribuit la o aparență de părtinire: datorită rolului candidatei în procedura de apel și a deciziei și rezoluției care au convocat Adunarea Generală, judecătoria a fost văzută ca executant al propriei decizii. O astfel de implicare ridică inevitabil dubii cu privire la imparțialitatea judecătorului și subminează încrederea publicului în imparțialitatea judecătorului și a sistemului judiciar. O aparență de părtinire sau prejudecată erodează încrederea publicului și respectul pentru justiție. Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015) la art. 5 alin. (12) prevede că activitățile extrajudiciare ale judecătorului nu vor provoca îndoieli cu privire la imparțialitatea, obiectivitatea sau integritatea sa. Judecătorul trebuie să se abțină de la orice comportament, acțiune sau manifestare, care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judecătoresc (art. 6 alin. (2) din Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015)). Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât și în afara acesteia, care să mențină și să întărească încrederea publicului, a juriștilor și a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului și a corpului judiciar (Principiul 2.2 din Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2002)).

Comisia a luat act de declarația candidatei că a fost rugată de colegi să deschidă Adunarea Generală pentru a-i conferi un statut de solemnitate în calitate de președinte al completului care a admis acțiunea și a făcut posibilă convocarea acestei Adunări. În loc să atenueze conduita candidatei, rugămintea ar fi trebuit să servească drept avertisment pentru candidată că participarea ei a fost solicitată pentru ca ea să aprobe prin funcția și rolului său în decizia de apel, convocarea Adunării Generale în ședință și, prin urmare, a fost o conduită impropriu.

În aprecierea integrității etice a candidatei cu privire la o încălcare etică, Comisia a reținut că incidentul a implicat un singur eveniment, dar a fost extrem de public și a avut loc în contextul autoadministrării judiciare de a fi realizată de Adunarea Generală. Prin urmare, Comisia a considerat că este o încălcare gravă a regulilor de etică și conduită profesională a judecătorilor în sensul art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022. Comisia a fost îngrijorată de lipsa aprecierii de către candidată a oricăror implicații etice negative din conduita ei.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la conformitatea candidatei cu criteriul de integritate etică conform art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022 cu privire la participarea candidatei la Adunarea Generală a Judecătorilor, care nu au fost înlăturate de candidată.

IV. Decizia

În baza art. 8 alin. (1), alin. (2) lit. a) și c), alin. (4) lit. a) și b) și alin. (5) lit. a), b), c), d) f) și g)

și art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, Comisia a decis că candidata nu corespunde criteriilor de integritate întrucât s-au constatat dubii serioase cu privire la respectarea de către candidată a criteriilor de integritate etică și financiară și, astfel, nu promovează evaluarea.

V. Călea de atac și publicarea deciziei

Conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, decizia poate fi contestată de către candidatul evaluat în termen de 5 zile de la data recepționării deciziei motivate.

Conform art. 13 alin. (7) din Legea nr. 26/2022, decizia este transmisă prin email candidatului și instituției responsabile de organizarea alegerilor sau, după caz, a concursului. În cazul în care candidatul, în termen de 48 de ore de la momentul expedierii deciziei, nu notifică Comisia despre refuzul său privind publicarea, decizia se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii în formă depersonalizată, cu excepția numelui și prenumelui candidatului, care rămân publice. Comisia va publica, de asemenea, decizia pe pagina sa web, în cazul în care candidatul nu se opune publicării.

Această decizie a fost adoptată de majoritatea celor patru membri participanți ai Comisiei.

Opinia separată a lui VITALIE MIRON se anexează la prezenta decizie.

Întocmită în limba engleza și tradusă în limba română.

Semnătura:

Herman von HEBEL
Președinte al Comisiei